

MUZEUM WSPOLNE

NARADA
OBYWATELSKA
ARTYSTEK
I ARTYSTÓW

RAPORT Z REALIZACJI

MUZEUM WSPÓLNE

NARADA
OBYWATELSKA
ARTYSTEK
I ARTYSTÓW

Muzeum Wspólne. Narada obywatelska artystek i artystów. Raport z realizacji

Tekst: Katarzyna Pawłowska przy wsparciu
Marii Beliny-Brzozowskiej, Marcina
Góreckiego, Łucji Krzyżanowskiej, Marii
Perchuć-Żółtowskiej i Julii Zasackiej

Skład: Katarzyna Pawłowska i Urszula Rudzka

Zdjęcia: HaWa @habryn_wawrzola

Raport powstał w ramach projektu „Muzeum
Wspólne. Narada obywatelska artystek
i artystów” finansowanego przez Muzeum
Sztuki Nowoczesnej w Warszawie.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative
Commons
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne –
Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe
(CC BY-NC-ND 4.0)

Fundacja Stocznia
pl. Zamkowy 10
00-277 Warszawa
partycypacja@stocznia.org.pl
(22) 100 55 94
stocznia.org.pl

Warszawa 2024

MUZEUM WSPÓLNE

NARADA
OBYWATELSKA
ARTYSTEK
I ARTYSTÓW

**Muzeum Wspólne. Narada obywatelska
artystek i artystów. Raport z realizacji**

Spis treści:

O czym i dla kogo jest ten raport?	4
Narada obywatelska, czyli co?	5
Narada artystek i artystów	6
Skąd pomysł na naradę?	6
Cel i temat narady	7
Zasady narady	8
Kto uczestniczył w naradzie?	10
Przebieg narady	16
Narada w oczach osób wylosowanych do udziału	24
Wyniki głosowania	29

O czym i dla kogo jest ten raport?

W tym raporcie podsumowujemy Naradę obywatelską artystek i artystów, czyli proces zorganizowany w 2024 roku przez Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie jako element przemiany, którą instytucja przechodziła w związku z otwarciem nowej siedziby. Narada włączyła losowo wybranych warszawskich twórców i twórczynie sztuki współczesnej do współdecydowania o przyszłej ofercie Muzeum dla tego grona. Dziś chcemy opowiedzieć o jej przebiegu i – co najważniejsze – zaprezentować jej wynik, czyli zbiór rekomendacji wypracowanych przez osoby uczestniczące w naradzie. To dla nich – oraz dla pozostałych osób zajmujących się sztuką współczesną w Warszawie – w pierwszej kolejności przygotowaliśmy ten raport.

Narada była pierwszym tego typu działaniem przeprowadzonym w polskiej instytucji kultury, dlatego traktujemy to podsumowanie również jako okazję do podzielenia się wskazówkami organizacyjnymi. Liczymy, że okażą się przydatne dla osób z innych instytucji, które chciałyby oddać część decyzyjności w ręce publiczności lub innych grup w zasięgu ich oddziaływania i które rozważają realizację podobnego procesu. Pisząc ten dokument, myśleliśmy też o osobach, które tak jak my praktycznie zajmują się partycypacją obywatelską i procesami deliberacyjnymi.

Za realizację narady odpowiadała Fundacja Stocznia – i to właśnie z tej (naszej) perspektywy napisaliśmy ten raport. Choć konsultowaliśmy treść raportu i z osobami odpowiedzialnymi za naradę ze strony Muzeum – Matyldą Dobrowolską i Jakubem Depczyńskim, oraz z jej inicjatorem – Michałem Laskowskim, to zawarte w nim wnioski należy traktować jako punkt widzenia Stoczni. Zachęcamy przy tym, żeby nie traktować raportu jako szczegółowej i kompletnej instrukcji realizacji narady obywatelskiej, a raczej jako subiektywny zbiór refleksji, podpowiedzi, ostrzeżeń i zachęt.

Narada obywatelska, czyli co?

Pod nazwą narady obywatelskiej kryją się różne metody prowadzenia rozmowy lub konsultacji społecznych. Łączy je kilka cech – dotyczą spraw publicznych ważnych dla danej społeczności, mają jasno określony temat, cel i strukturę, są konstruktywne (służą np. wypracowaniu rekomendacji), dają przestrzeń do wspólnego namysłu (deliberacji), pozwalają wypowiedzieć się i wzajemnie usłyszeć wszystkim osobom biorącym w niej udział.

W Polsce narady są realizowane najczęściej w jednej z dwóch odmian – krótkich (kilkugodzinnych) spotkań otwartych na wszystkich chętnych albo bardziej rozbudowanych (cało- lub kilkudniowych) spotkań przeznaczonych dla osób wcześniej wylosowanych. Ta druga odmiana, zastosowana również w przypadku narady artystek i artystów, przypomina wykorzystywane na świecie metody znane pod nazwą citizens' jury (sądu obywatelskiego) czy consensus conference (którą tłumaczy się właśnie jako naradę obywatelską).

Ogólne założenia narady obywatelskiej (citizens' jury)*

Czas trwania	jeden dzień lub kilka dni
Organizacja	najczęściej po stronie władz lokalnych (przy wsparciu organizacji społecznych)
Przebieg	• część edukacyjna (wyrównanie wiedzy) • część deliberacyjna/dyskusyjna (wypracowywanie rekomendacji) • głosowanie (lub inna forma wyboru rekomendacji)
Formuła uczestnictwa	zarezerwowana dla osób wybranych w drodze losowania
Liczba osób uczestniczących	najczęściej ok. 15–20 osób
Wynagrodzenie dla osób uczestniczących	niekoniecznie, choć często tak
Udział osób eksperckich	tak
Udział osób moderujących	tak
Efekt narady	publicznie dostępny raport z wypracowanymi rekomendacjami przekazany organizatorom, najczęściej dla nich niewiążący (choć zdarzają się narady, w których organizatorzy deklarują wdrożenie przyjętych rekomendacji)

* Źródło: <https://naradaobywatelska.pl/strona-glowna/narada-obywatelska-czyli-co>.

Narada artystek i artystów

Skąd pomysł na naradę?

Muzeum podjęło się organizacji narady z inspiracji Michała Laskowskiego, niezależnego badacza sztuki i artysty. W 2023 roku wysunął on propozycję stworzenia muzeum losowego – instytucji współzarządzanej przez losowo wybraną grupę mieszkańców i mieszanek miasta.

Muzeum, wspierane przez badacza i Stocznnię, podjęło próbę pilotażowego wdrożenia tej koncepcji – właśnie w formule narady obywatelskiej. Ze względu na eksperymentalny charakter procesu narada objęła nie ogół społeczeństwa, a mniejszą grupę docelową – osób tworzących w stolicy sztukę współczesną.

Narada artystek i artystów w skrócie

Czas trwania	trzy całonocne spotkania na żywo
Organizacja	po stronie Muzeum przy koordynacyjnym wsparciu Stocznii
Przebieg	• 7 września – spotkanie edukacyjne • 14 września – spotkanie edukacyjno-deliberacyjne • 28 września – spotkanie deliberacyjne i głosowanie nad rekomendacjami dodatkowo: • 24 września – dwa zdalne spotkania redakcyjne skupione na dopracowaniu brzmienia rekomendacji • 26 września – wizyta w nowo wybudowanej siedzibie Muzeum
Formuła uczestnictwa	zarezerwowana dla osób wybranych w drodze losowania spośród osób, które zgłosiły się do udziału w naradzie w otwartym naborze
Liczba osób uczestniczących w naradzie	20 osób, w głosowaniu nad rekomendacjami wzięło udział 19 osób
Wynagrodzenie dla osób uczestniczących	tak, 700 zł za udział w trzech spotkaniach
Udział osób eksperckich	tak, w naradzie wzięło udział 6 osób eksperckich
Udział tzw. stron	tak, w naradzie reprezentowane były 4 strony
Udział osób moderujących	tak, pracę w grupach podczas spotkań moderowało 5 osób
Efekt narady	• 96 rekomendacji poddanych głosowaniu • 14 przegłosowanych rekomendacji, do wdrożenia których Muzeum zobowiązało się jeszcze przed rozpoczęciem narady • publicznie dostępny raport podsumowujący naradę, zawierający m.in. listę przegłosowanych rekomendacji

Pierwsza w Polsce, kolejna w Europie

Muzeum jako pierwsza instytucja kultury w Polsce włączyła taki proces deliberacyjny do swojej praktyki, ale w Europie podobnych działań odbyło się już kilka. Wszystkie dotyczyły jednak ogółu społeczeństwa, a nie wybranej grupy społecznej (jak w przypadku narady artystek i artystów).

W 2021 roku w Coventry w Anglii 50 losowo wybranych mieszkańców i mieszkanki wzięło udział w procesie „Art for the People”*, aby omówić, w jaki sposób sztuka, kultura i kreatywność mogą przyczynić się do lepszej przyszłości miasta.

W listopadzie 2023 roku panele obywatelskie odbyły się w dwóch niemieckich instytucjach kultury – Bundeskunsthalle w Bonn i Staatliche Kunstsammlungen w Dreźnie**. W obu procesach, 35-osobowe wylosowane grupy szukały wspólnie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób instytucje powinny dalej się rozwijać, aby pozostać ważnymi, przyjaznymi, inkluzywnymi i różnorodnymi przestrzeniami publicznymi.

Przykładem bardziej zaawansowanej praktyki deliberacyjnej jest pierwszy na świecie stały panel obywatelski w instytucji kultury, który został powołany w angielskim Nottingham w połowie 2024 roku***. Panel ma dać przestrzeń do współkształtowania wizji i strategii pracy galerii New Art Exchange, a jego celem jest uczynienie sztuki i kultury sprawą dla wszystkich mieszkańców i mieszkanki.

W podobnym czasie w Birmingham rozpoczęła się narada obywatelska organizowana przez Birmingham Museums Trust****. 30 wylosowanych osób do listopada 2024 roku spotka się sześciokrotnie, aby na koniec dać odpowiedź na pytania: „Czego Birmingham potrzebuje i oczekuje od swoich muzeów teraz i w przyszłości? Co Birmingham Museums Trust powinno zrobić, aby odpowiedzieć na te potrzeby i oczekiwania?”. Rada muzeum zobowiązała się do wdrożenia wypracowanych rekomendacji.

Cel i temat narady

Muzeum zorganizowało naradę, chcąc poznać potrzeby i oczekiwania artystek i artystów oraz ich pomysły i propozycje działań – tak, aby wprowadzić w życie rozwiązania, które będą najlepiej służyć tej społeczności. Osoby uczestniczące w naradzie zostały więc postawione przed zadaniem wspólnego wypracowania odpowiedzi na pytanie „Jak MSN może wspierać warszawskich twórców i twórczyni sztuki współczesnej w 2025 roku (i kolejnych latach), uwzględniając potrzeby i interesy możliwie największej liczby stron?”.

To pytanie było główną ramą dla całego procesu, ale oprócz niego kluczowa była też (zakomunikowana przez Muzeum na samym początku narady) deklaracja wdrożenia rekomendacji, które osiągną wystarczający próg poparcia i zmieszczą się w budżecie na 2025 rok zarezerwowanym na ten cel (100 tys. złotych).

* Źródło: <https://www.buergerrat.de/en/news/art-for-the-people/>.

** Źródła: <https://www.buergerrat.de/en/news/museums-democratise-by-sortition/> i <https://www.demnext.org/projects/democratising-cultural-institutions>.

*** Źródło: <https://www.buergerrat.de/en/news/citizens-assembly-creates-culture/>.

**** Źródło: <https://www.buergerrat.de/en/news/birmingham-citizens-shape-future-of-museums/>.

Sky is (not) the limit

Do tej pory żadne polskie miasto, w którym odbył się podobny proces, nie zdecydowało się z wyprzedzeniem wyznaczyć ram finansowych dla wypracowanych rekomendacji. To znaczy, że uczestnicy i uczestniczki innych paneli i porad obywatelskich nie byli związani żadnym gorsetem finansowym – mogli wybrać w głosowaniu dowolną liczbę rekomendacji, nie bacząc na ich koszt i licząc przy tym, że wszystkie zostaną wdrożone. Niejednokrotnie skutkowało to jednak tym, że – zwłaszcza przy dłuższych listach przegłosowanych rekomendacji – wdrożenie było niepełne lub wręcz wybiórcze. Muzeum, nie chcąc pochopnie rozpalać nadziei osób uczestniczących w radzie, jako pierwsza instytucja w Polsce (nie bez pewnego wahania) skorzystała z bezpiecznika finansowego. Dało przy tym zapewnienie (m.in. w spisanych i publicznie dostępnych zasadach rady oraz na jej pierwszym spotkaniu), że w kolejnych latach może wdrożyć również takie rekomendacje, które uplasują się wysoko, ale nie zmieszczą w budżecie zaplanowanym na 2025 rok.

Zapraszając artystki i artystów do udziału w radzie, nie mieliśmy pewności, jak odbiorą informację o limicie środków – w skali ogólnego budżetu instytucji ta kwota jest przecież niewielka. Czy wiedza, że możliwości są ograniczone, negatywnie wpłynie na motywację osób uczestniczących w radzie? Faktycznie, na początku hasło „100 tys. złotych” powracało dość często – wypowiedziane jako narzędzie (auto)cenzury – i krępowało kreatywność w rozmowach o potencjalnych rekomendacjach. Z czasem jednak jego oddziaływanie zmalało – staraliśmy się przekonywać, że dokładne „skosztorysowanie” rekomendacji będzie zadaniem Muzeum na etapie ich opiniowania lub nawet po ich wyborze. Do tego tematu wróciliśmy dopiero w dniu głosowania, kiedy orientacyjny, szacunkowy koszt wdrożenia poszczególnych rekomendacji mógł być elementem namysłu przed podjęciem ostatecznej decyzji.

Mimo początkowych obaw, dziś uważamy, że decyzja Muzeum o wyznaczeniu konkretnej kwoty przysłużyła się procesowi. Na pewno urealniła rozmowę o rekomendacjach i nadała jej czytelne ramy. Taką wyprzedzającą decyzję ze strony organizatora można też odczytać jako wyraz odpowiedzialnego przygotowania się do wdrożenia wyniku rady. Czy podobne rozwiązanie sprawdziłoby się jednak w innych procesach, np. skierowanych do ogółu społeczeństwa i prowadzonych przez jednostki (samo)rządowe, względem których oczekiwania są z reguły znacznie większe? Nie mamy takiej pewności, ale na pewno warto je chociaż rozważyć.

Zasady rady

Przygotowując radę, jednym z naszych pierwszych zadań było ustalenie i spisanie zasad dotyczących całego procesu. Znalazły się w nich m.in. cel i temat rady, opis sposobu rekrutacji i zadań różnych grup osób uczestniczących w radzie (w tym samych artystów i artystek), harmonogram spotkań, wyjaśnienie metody wyboru rekomendacji (głosowania) i wskazanie dalszych kroków po zakończeniu procesu. Przyjęte zasady – wraz ze startem procesu – opublikowaliśmy na [stronie internetowej rady](#), tak żeby każda osoba mogła się z nimi zapoznać.

Dodatkowo, skrót najważniejszych zasad – już po wylosowaniu dwudziestki artystów i artystek – przekazaliśmy im w formie prostego przewodnika. Osobno przybliżaliśmy je też osobom eksperckim i reprezentującym strony (podczas spotkań przygotowujących je do wystąpień na radzie). Żeby mieć pewność, że wszystkie osoby uczestniczące w radzie na równi wiedzą, na czym ona polega, jakie są ich zadania i prawa oraz czego mogą się spodziewać na poszczególnych etapach procesu, wybrane zasady przypominaliśmy podczas kolejnych spotkań (stosownie do momentu rady).

„Uwaga, to nie jest zwykłe spotkanie”

Narada obywatelska to wciąż mało znana forma grupowego podejmowania decyzji. Zapraszając do niej, trzeba pamiętać, że jej formuła będzie dla większości osób nieintuicyjna i niezrozumiała. Nie tylko dla tych wylosowanych do udziału, lecz także dla zapraszanych osób eksperckich i reprezentujących strony. I to nie tylko na początku procesu. Dlatego warto na każdym etapie (zaczynając od rekrutacji, a kończąc na głosowaniu) poświęcać czas na przybliżenie zasad narady i odpowiadanie na pojawiające się pytania. Dobrze, jeśli będziemy to robić na różne sposoby. Nie każdy przecież otworzy i przeczyta przesłany mejlem pdf, nie każdy – bez przeciwczenia czy wsparcia z naszej strony – przejdzie przez procedurę oddawania głosów itp.

Kto uczestniczył w naradzie?

Osoby wylosowane do udziału w naradzie

20-osobowy skład narady wyłoniliśmy w drodze losowania spośród indywidualnie zgłoszonych twórców i twórczyń. Rekrutację rozpoczęliśmy w lipcu. Każda osoba mieszkająca w Warszawie i tworząca sztukę współczesną mogła zgłosić chęć udziału w naradzie poprzez formularz internetowy*.

Pytaliśmy w nim m.in. o:

- obszary działalności twórczej/artystycznej,
- doświadczenia i aspiracje związane z współpracą z muzeami, galeriami i instytucjami kultury w Warszawie,
- bariery ograniczające rozwój działalności twórczej/artystycznej (np. sprawowanie opieki nad osobą zależną),
- poglądy na to, czym powinna być sztuka i jaką funkcję powinna pełnić w społeczeństwie**,
- wykształcenie (narada była otwarta również na osoby bez wykształcenia artystycznego).

Ponieważ nie ma dostępnych danych o charakterystyce społeczno-demograficznej środowiska artystycznego w Warszawie, do których moglibyśmy się odnieść, w losowaniu postanowiliśmy odwzorować po prostu różnorodność grupy zgłoszonych osób. To dlatego formularz zgłoszeniowy był tak rozbudowany i nie ograniczyliśmy się w nim wyłącznie do zebrania danych kontaktowych.

Losowanie 20 spośród ponad 200 chętnych (zgłoszonych) osób przeprowadziliśmy w sierpniu. W wylosowanej grupie staraliśmy się odzwierciedlić strukturę wieku i płci zgłoszonych osób oraz ich poglądów. Dbaliśmy przy tym o doreprezentowanie grup mniejszościowych (osób z najmłodszej i najstarszej grupy wiekowej, niebinarnych, nastawionych na kultywowanie tradycji).

* Po wspólnym namyśle z osobami reprezentującymi Muzeum i inicjatorem narady zdecydowaliśmy, że w procesie naboru nie będziemy definiować ani sztuki współczesnej, ani osób twórczych. To zgłaszające się poprzez formularz osoby samodzielnie określały, czyli mieszczą się w tych definicjach. Wszystkie pytania, jakie zadaliśmy w formularzu, można znaleźć na stronie: stocznia.org.pl/wp-content/uploads/2024/11/FormularzzgloszeniowydoudzialuwnNaradzieobywatelskiejartystekiertystow.pdf.

** W formularzu podaliśmy pięć stwierdzeń sprawdzających poglądy zgłaszających się osób i poprosiliśmy je o zaznaczenie, w jakim stopniu się z nimi (nie) zgadzają. Analiza odpowiedzi pozwoliła na wyróżnienie trzech odrębnych grup osób – nastawionych przede wszystkim na kultywowanie tradycji, na społeczną użyteczność sztuki i na ekspresję jednostki.

Wzięliśmy również pod uwagę różne bariery stojące na drodze rozwoju kariery artystycznej (np. sprawowanie opieki nad osobami zależnymi, niepełnosprawność). Wszystko po to, żeby podczas narady mogły wybrzmieć głosy reprezentujące różnorodne perspektywy i doświadczenia.

Już po wylosowaniu składu narady – ze względu na rezygnację z udziału – dolosowaliśmy jeszcze trzy kolejne osoby. Wybieraliśmy je spośród osób o podobnym profilu społeczno-demograficznym (czyli np. kobietę w wieku 25–34 nastawioną na kultywowanie tradycji zastąpiła osoba o takich samych cechach). Dzięki temu byliśmy w stanie utrzymać zróżnicowanie grupy na podobnym poziomie przez całą naradę.

Wybrane cechy społeczno-demograficzne osób zgłoszonych i wylosowanych do udziału w naradzie

	Liczba zgłoszeń n = 213	% wszystkich zgłoszeń	Liczba osób uczestniczących w naradzie n = 20	% składu narady
Wiek:				
do 24	15	7,04%	3	15%
25–34	65	30,52%	5	25%
35–44	65	30,52%	5	25%
45–54	42	19,72%	4	20%
od 55	26	12,21%	3	15%
Płeć:				
kobiety	131	61,50%	12	55%
mężczyźni	66	30,99%	6	30%
inna sytuacja	16	7,51%	2	10%
Poglądy na rolę sztuki:				
osoby nastawione na kultywowanie tradycji	29	13,62%	3	15%
osoby nastawione na społeczną użyteczność sztuki	123	57,75%	11	55%
osoby nastawione na ekspresję jednostki	62	29,11%	6	30%

Osoby eksperckie i reprezentujące strony

Do udziału w naradzie Muzeum zaprosiło sześć osób eksperckich. Byli to przedstawiciele i przedstawicielki środowiska sztuki oraz inne osoby wyróżniające się wiedzą i doświadczeniem, których rolą było przekazanie przydatnych informacji w temacie narady i/lub przedstawienie swoich propozycji rekomendacji. Swoje 20-minutowe wystąpienia osoby eksperckie miały podczas dwóch pierwszych spotkań narady.

Osoby eksperckie (w kolejności wystąpień):

- prof. Dorota Ilczuk, Centrum Badań nad Gospodarką Kreatywną na Uniwersytecie SWPS w Warszawie,
- dr Kuba Szreder, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie,

- Anna Galas-Kosil, Warszawskie Obserwatorium Kultury,
- Katarzyna Wąs, art advisorka,
- dr hab. Mikołaj Lewicki, Uniwersytet Warszawski,
- Jan Zagdański i Alicja Wójcik, Cooptech Hub.

Oprócz osób eksperckich do udziału w naradzie mogły zgłosić się również tzw. strony. Jako strony narady rozumieliśmy instytucje, organizacje i grupy nieformalne oraz inne podmioty lub osoby, których działalność związana była z tematem narady lub na które bezpośredni wpływ miały poruszane podczas niej kwestie. Strony wybraliśmy w otwartym, trwającym kilka tygodni naborze (zgłoszenia zbieraliśmy poprzez formularz internetowy). Do udziału w spotkaniach zaprosiliśmy wszystkie podmioty mieszczące się w powyższej definicji (cztery z pięciu zgłoszonych). Każda z nich – w ramach krótkiego wystąpienia pierwszego i drugiego dnia narady – mogła przedstawić swoje stanowisko, uwagi i propozycje rekomendacji.

Osoby reprezentujące strony (w kolejności wystąpień):

- Szymon Nidez Stefaniak i Zuzanna Andruszko, samorząd studencki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie,
- Katarzyna Kołodziej-Podsiadło i Monika Weychert, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki,
- Bogna Świątkowska, Notes Na 6 Tygodni,
- Urszula Świąćicka, Związek Polskich Artystów Plastyków.

Wszystkie prezentacje osób eksperckich i reprezentujących strony można znaleźć w aktualnościach na [stronie narady](#).

Edukacyjny przesyt

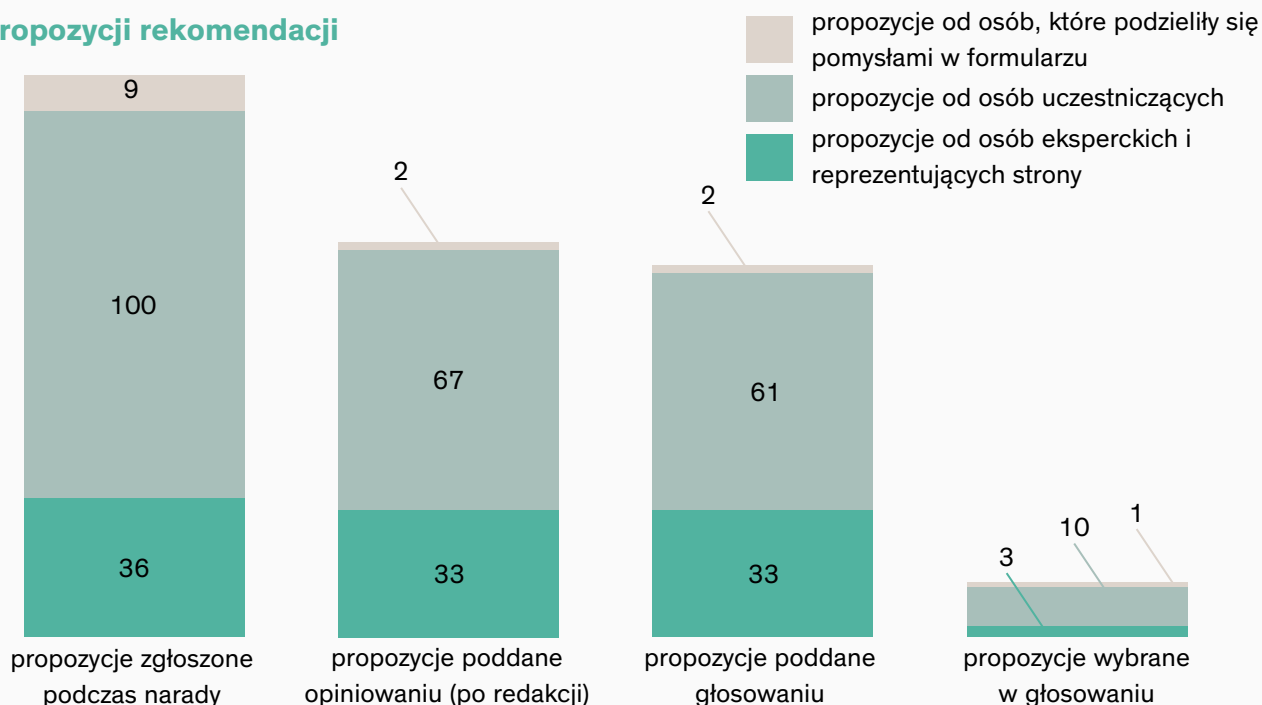
Jak na tak krótki proces, liczba osób eksperckich i reprezentujących strony była dość duża. Ich prezentacje zajęły znaczną część dwóch pierwszych dni narady. Ze względów od nas niezależnych (niedopasowanie kalendarzy) nie udało nam się zachować książkowej kolejności elementów procesu, czyli zacząć od edukacji (uporządkowania wiedzy), a po jej zakończeniu przejść do deliberacji (wymyślenia i dyskusowania pomysłów na rekomendacje). Czujemy, że taki zaburzony układ utrudnił pracę (albo przynajmniej jej nie ułatwił) części osób biorących udział w naradzie. Potwierdziły to odpowiedzi udzielane w ankiecie ewaluacyjnej po ostatnim spotkaniu, o których więcej piszemy w dalszej części raportu, w tym taki głos jednej z osób uczestniczących:

Zabrakło powietrza na początku. Przygnieciony głosami stron, trudno było usłyszeć własny głos. Proporcjonalnie za dużo gadania do nas, za mało pozwolenia nam gadać.

Mocny nacisk na zewnętrzny głos ekspercki to jeden ze znaków rozpoznawalnych procesów deliberacyjnych. Dlatego przygotowując scenariusze spotkań narady, wspólnie z Muzeum uznaliśmy, że jednym z naszych głównych zadań będzie wyposażenie osób w rzetelne informacje o kondycji środowiska artystycznego, jego bolączkach i potrzebach oraz zaadresowanie problemów, które zgodnie z naszą wiedzą są najczęściej przez nie podnoszone (takich jak prekarne warunki pracy, trudność łączenia pracy twórczej z rolą opiekuńczą itp.). W toku narady okazało się jednak, że nasze założenie było przynajmniej częściowo błędne. Perspektywa osób eksperckich i reprezentujących strony nie w pełni zarezonowała z osobami biorącymi udział w naradzie. Miało to swoje odzwierciedlenie w ostatecznym wyniku procesu – tylko cztery z 14 wybranych rekomendacji pochodziła z zewnątrz naradzającej się grupy (trzy od osób eksperckich i reprezentujących strony, a jedna od osoby, która podzieliła się swoim pomysłem w formularzu internetowym).

Ze względu na sam temat narady część osób biorących w niej udział prawdopodobnie czuła, że nie potrzebuje zewnętrznych podpowiedzi w pracy nad rekomendacjami i woli bazować na własnej ocenie sytuacji artystów i artystek, będąc przecież częścią tego środowiska. To zrozumiałe i uzasadnione podejście. Wyciągamy z tego doświadczenia taką lekcję, żeby w przyszłych procesach deliberacyjnych dotyczących konkretnej grupy osób (zawodowej, dzielącej podobne doświadczenia życiowe itp.) – wbrew przyzwyczajeniom z innych paneli i narad – stworzyć więcej przestrzeni już od początku procesu na sięgnięcie do ich intuicji i pomysłów.

Losy propozycji rekomendacji

Osoby obserwujące

Standardem w bardziej rozbudowanych procesach deliberacyjnych jest obecność osób niezależnie obserwujących ich przebieg*. Choć w naradach obywatelskich nie jest to norma, postanowiliśmy i tu stworzyć taką możliwość. Przeprowadziliśmy więc otwarty nabór wśród osób z uczelni wyższych i organizacji zajmujących się partycypacją obywatelską i demokracją deliberatywną. W jego wyniku do udziału w naradzie zaprosiliśmy:

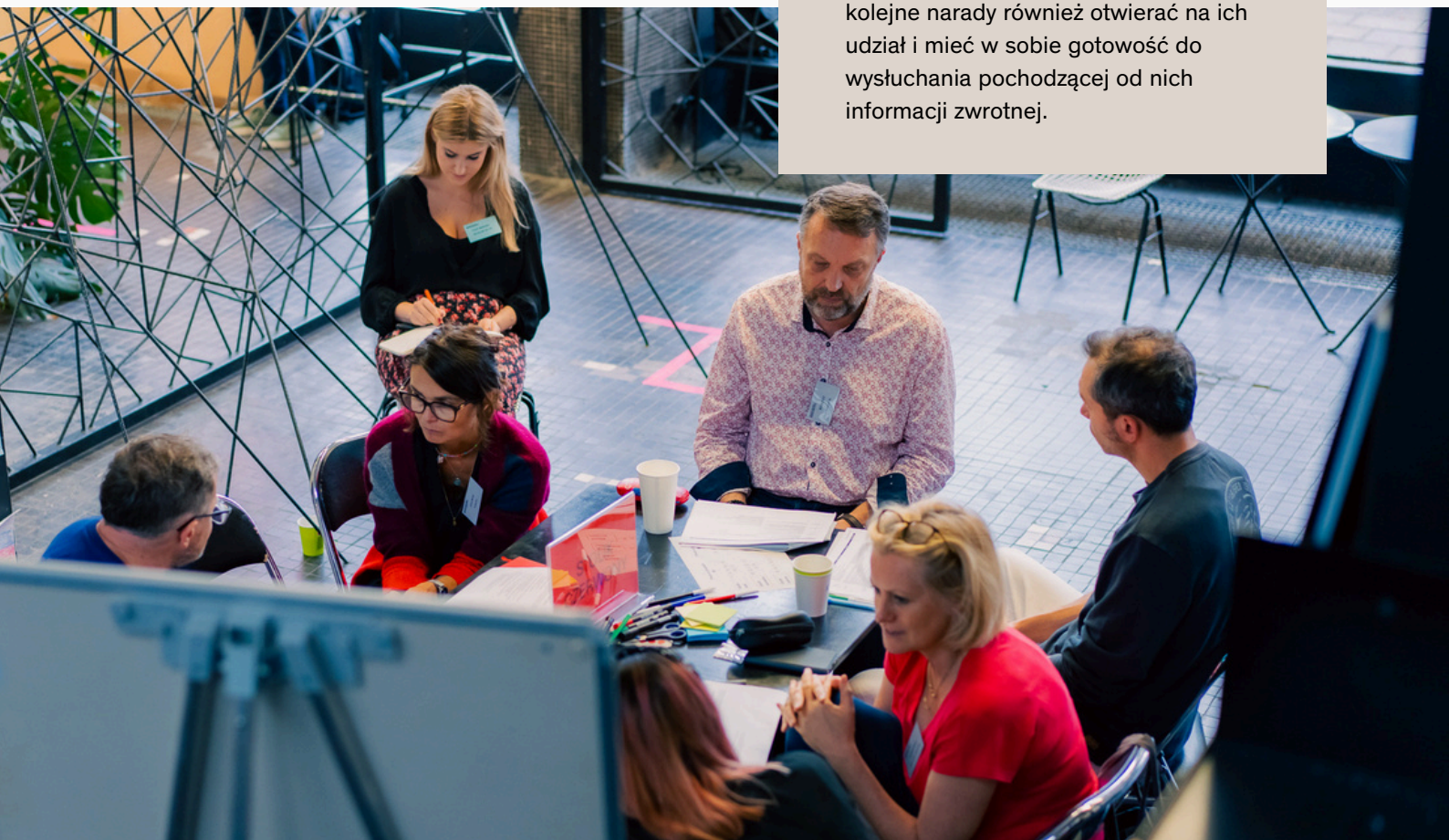
- Aleksandrę Rodziewicz z Uniwersytetu Wrocławskiego (obecną na wszystkich trzech spotkaniach narady),
- Mateusza Wojcieszaka i zastępujące go na kolejnych spotkaniach Joşkę Chomko i Evę Mackevičę z Fundacji Pole Dialogu.

Narada pod lupą

Mimo że osoby obserwujące naradę nie miały obowiązku przekazywania nam spostrzeżeń dotyczących metodologicznej warstwy procesu, to po każdym ze spotkań na naszą prośbę hojnie dzieliły się z nami swoimi refleksjami i komentarzami, zauważając przy tym i kwestie organizacyjne, które można było rozwiązać inaczej, i udane ich zdaniem elementy narady. Takie krytyczne, koleżeńskie spojrzenie z zewnątrz bardzo pomogło nam w układaniu scenariuszy kolejnych spotkań i pozwoliło uniknąć potknięć.

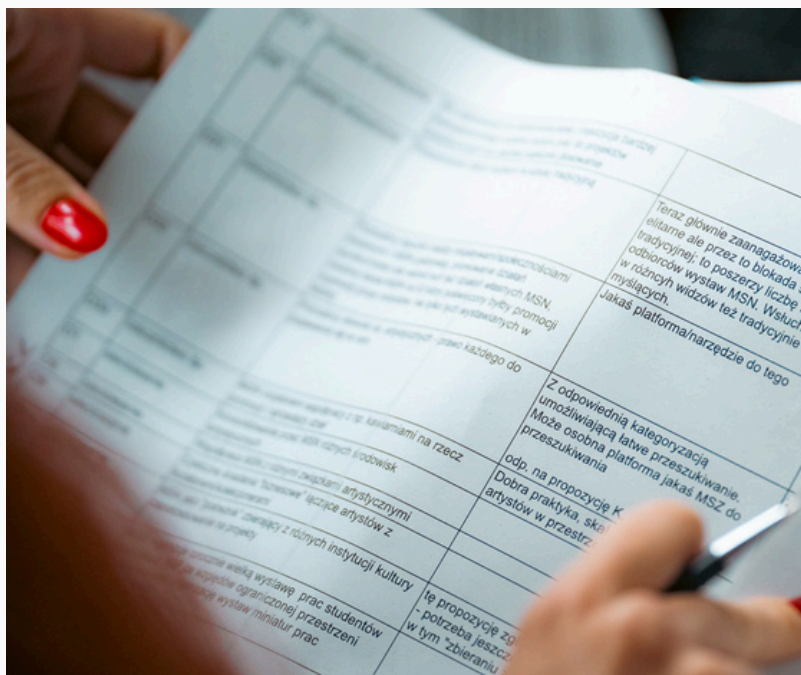
Obecność osób praktycznie lub naukowo zajmujących się deliberacją jest czymś wartościowym i korzystnym dla organizatorów. Zachęcamy, żeby kolejne narady również otwierać na ich udział i mieć w sobie gotowość do wysłuchania pochodzącej od nich informacji zwrotnej.

* Osoby obserwujące, zgodnie ze zwyczajem, mogą brać udział w spotkaniach i przysłuchiwać się rozmowom, ale nie mogą w żaden sposób wpływać na przebieg spotkań, w szczególności brać aktywnego udziału w dyskusjach, wносить pytań i uwag, ani uczestniczyć w – nawet nieformalnych – rozmowach z osobami wylosowanymi do udziału w naradzie.

Inne osoby, które podzieliły się swoimi pomysłami

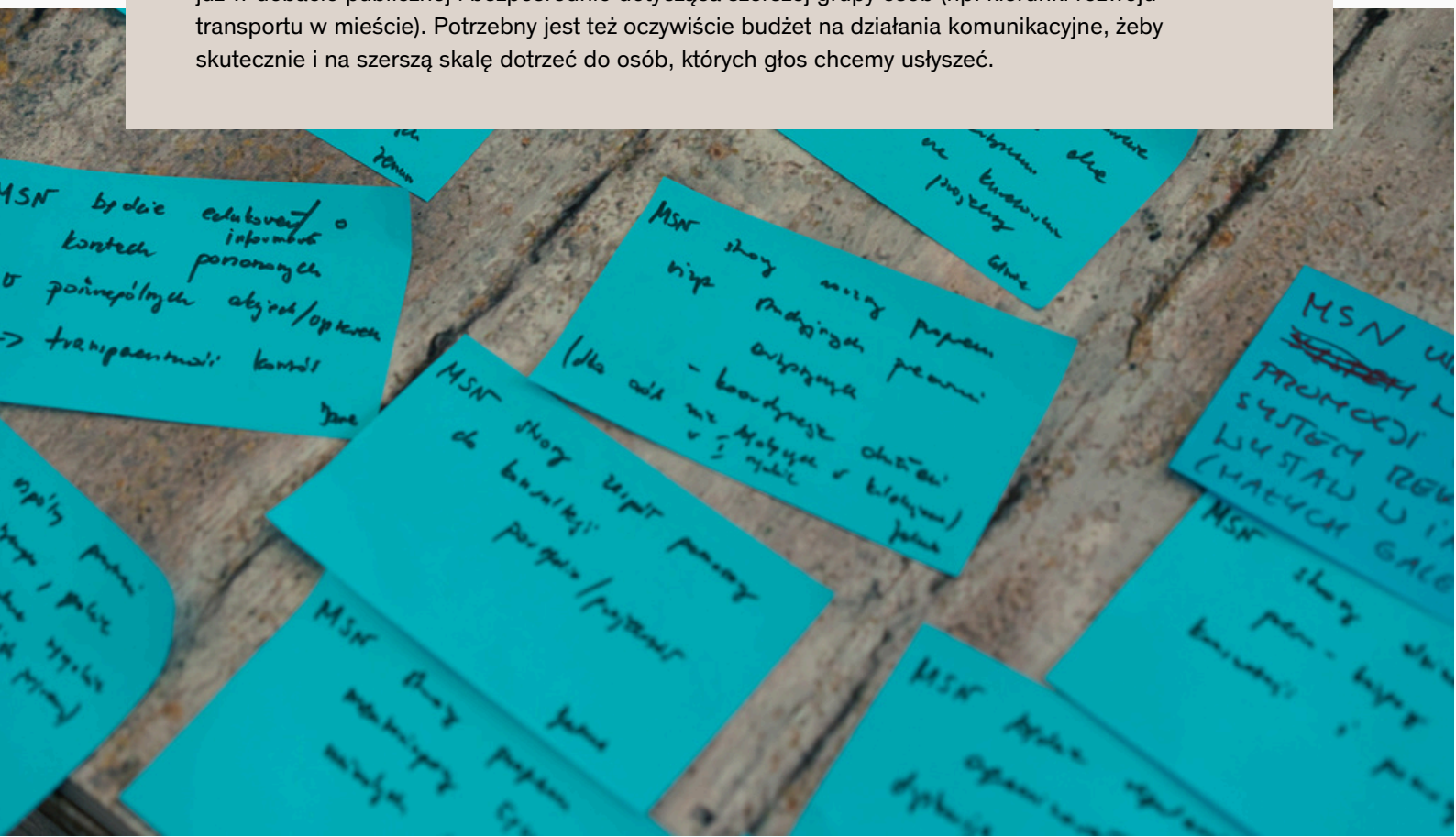
Przez około miesiąc (aż do pierwszego spotkania narady) każda zainteresowana osoba mogła przekazać swoje propozycje rekomendacji w temacie narady. Służył do tego formularz internetowy, w którym pytaliśmy również o osobistą diagnozę sytuacji warszawskich twórczyn i twórców sztuki współczesnej (w tym o ich główne problemy i potrzeby). Zebrane głosy przekazaliśmy osobom uczestniczącym w naradzie, włączając je do ich dalszej pracy.

Nie w pełni wykorzystany potencjał

Z formularza skorzystało jedynie dziewięć osób. Prawdopodobnie niewystarczająco dobrze go wypromowaliśmy. Powodem mógł też być okres wakacyjny – formularz był otwarty w sierpniu i na początku września (musieliśmy zakończyć zbieranie głosów przed drugim spotkaniem narady – żeby móc włączyć je do dalszej pracy nad propozycjami rekomendacji).

Nasze dotychczasowe obserwacje i doświadczenie z panelami i naradami obywatelskimi pokazują, że otwieranie ich na osoby z zewnątrz jest zazwyczaj dużym wyzwaniem. Łatwiej o zainteresowanie taką formą udziału w procesie, kiedy jego przedmiotem jest kwestia budząca duże kontrowersje, obecna już w debacie publicznej i bezpośrednio dotycząca szerszej grupy osób (np. kierunki rozwoju transportu w mieście). Potrzebny jest też oczywiście budżet na działania komunikacyjne, żeby skutecznie i na szerszą skalę dotrzeć do osób, których głos chcemy usłyszeć.

Przebieg narady

Pierwsze spotkanie

Początek narady był czasem na oficjalne przywitanie (przez Joannę Mytkowską, dyrektorkę Muzeum, gospodynię procesu i adresatkę wypracowanych rekomendacji), oswojenie osób wylosowanych do udziału w naradzie z tą metodą wspólnego podejmowania decyzji i na poznanie się. Pierwsze godziny tego dnia poświęciliśmy więc na szczegółowe opowiedzenie o źródle, temacie i celu narady, sposobie, w jaki wybraliśmy 20 osób uczestniczących, i o innych rolach w naradzie, a także o planie na to i kolejne spotkania. Ustaliliśmy też wtedy ramowe zasady i przeprowadziliśmy kilka ćwiczeń integracyjnych.

Następnie przeszliśmy do dwóch prezentacji poświęconych diagnozie sytuacji artystów i artystek. Profesor Dorota Ilczuk podzieliła się niepublikowanymi jeszcze wynikami badania „Policzone i policzeni 2024”*, a dr Kuba Szreder mówił m.in. o systemowych przyczynach złej pozycji twórców i twórczyń na rynku pracy. Po tych wystąpieniach był czas na pytania, a potem na moderowaną pracę w trzech grupach skupiającą się na uzupełnieniu mapy potrzeb, problemów i wyzwań środowiska artystycznego zarysowanej przez osoby eksperckie.

Po przerwie osoby reprezentujące Muzeum przedstawiły ramy organizacyjne narady (w tym ograniczenia budżetowe). Po nich rozpoczęły się wystąpienia eksperckie dotyczące konkretnych propozycji rekomendacji.

Anna Galas-Kosil skupiła się na działaniach dla osób artystycznych sprawujących funkcje rodzicielskie, a Katarzyna Wąs m.in. na networkingu zwiększającym widoczność artystek i artystów oraz wsparciu technicznym i prawnym.

Swoimi propozycjami podzieliły się też osoby reprezentujące dwie strony narady – Szymon Nidez Stefaniak i Zuzanna Andruszko występujący z pomysłami samorządu studenckiego ASP w Warszawie oraz Katarzyna Kołodziej-Podsiadło i Monika Weychert prezentujące doświadczenia Zachęty – Narodowej Galerii Sztuki.

* Raport można już pobrać ze strony: swps.pl/nauka-i-badania/nasze-dzialania/badania-i-wdrozenia/35969-policzone-i-policzeni-2024-pobierz-raport-dotyczacy-srodowiska-artystycznego-w-polsce.

Po blokach wystąpień za każdym razem poświęcaliśmy chwilę na pytania i moderowaną pracę w grupach, żeby przedyskutować wystąpienia, skomentować usłyszane propozycje i podzielić się swoimi pomysłami. W każdej rundzie zmienialiśmy skład stolików (zgodnie z wcześniej przygotowanym schematem zapewniającym jak największą rotację podczas całej narady).

Dzień zakończyliśmy podsumowaniem na forum, zebraniem refleksji i potrzeb przed kolejnym spotkaniem i skrótowym planem na drugi dzień narady.

Ramowy scenariusz pierwszego dnia narady

10.00	10.30	Inauguracja narady (z udziałem Joanny Mytkowskiej, dyrektor Muzeum) połączona z rozgrzewką
10.30	10.35	Krótką integracją
10.35	10.50	Wprowadzenie do narady i zasady pracy
10.50	11.30	Pierwszy blok ekspercki – diagnoza sytuacji artystów i artystek: • Dorota Ilczuk • Kuba Szreder
11.30	11.45	Q&A
11.45	12.05	Praca w grupach #1
12.05	12.20	Podsumowanie na forum – diagnoza sytuacji artystów i artystek
12.20	12.40	Przerwa kawowa
12.40	12.55	Wprowadzenie do drugiego bloku eksperckiego
12.55	13.35	Drugi blok ekspercki – propozycje rekomendacji: • Anna Galas-Kosil • Katarzyna Wąs
13.35	13.55	Praca w grupach #2
13.55	14.10	Q&A
14.10	14.55	Przerwa obiadowa
14.55	15.15	Wystąpienia stron – propozycje rekomendacji: • Szymon Nidez Stefaniak i Zuzanna Andruszko • Katarzyna Kołodziej-Podsiadło i Monika Weychert
15.15	15.30	Q&A
15.30	15.50	Praca w grupach #3
15.50	16.00	Podsumowanie dnia na forum Zapowiedź, co wydarzy się dalej

Drugie spotkanie

Początek drugiego dnia narady przypominał przebieg pierwszego spotkania. Zaraz po krótkim wprowadzeniu i przedstawieniu agendy przeszliśmy do wystąpień eksperckich i osób reprezentujących strony. Swoje prezentacje mieli dr hab. Mikołaj Lewicki, który mówił m.in. o tym, jaki model działania mogłoby przyjąć Muzeum, jakie są jego zasoby i zakres wpływu, oraz Jan Zagdański i Alicja Wójcik, którzy promowali rozwiązania z zakresu spółdzielczości w środowisku artystycznym. Po nich wystąpiła Bogna Świątkowska, rekomendująca działania ze styku środowiska artystycznego i świata medialnego, a my w imieniu nieobecnej na spotkaniu Urszuli Świąćickiej podzieliśmy się propozycją Związku Polskich Artystów Plastyków dotyczącą pracowni artystycznych.

Tak jak pierwszego dnia, obu blokom wystąpienia towarzyszyły sesje pytań i odpowiedzi.

Potem nastąpiła moderowana praca w grupach (znowu w innym składzie), podczas której osoby uczestniczące w naradzie mogły zapoznać się z kompletną listą wszystkich zgłoszonych do tej pory propozycji* – pochodzących od osób eksperckich i stron, osób, które wypełniły formularz internetowy oraz od naradzających się artystów i artystek.

Po przerwie zrobiliśmy wprowadzenie do dalszej pracy nad propozycjami (wiele z nich nadal było zapisanych hasłowo i wymagało doszczegółowienia). Wyszliśmy, nietypowo, od prezentacji i omówienia „Alegorii dobrych i złych rządów” – średniowiecznego fresku braci Lorenzettich z sali obrad w sieneńskim ratuszu. Na fresku szukaliśmy m.in. oznak dobrych rządów – pokoju, siły (sprawczości), roztropności, wielkoduszności, umiaru i sprawiedliwości. Chcieliśmy, by te wartości stały się kanwą dla propozycji rekomendacji.

* W tym momencie lista liczyła prawie 150 pozycji, więc dla ułatwienia przypisaliśmy je wszystkie do kilku różnych kategorii: wsparcie finansowe, udostępnianie zasobów, projekty artystyczne, sieciowanie, działania edukacyjne i poradnictwo, rzecznictwo itp. i inne. Nawigowanie w tym zestawieniu nadal było jednak sporym wyzwaniem, mimo że każda osoba miała swój własny egzemplarz, a kilka dni przed spotkaniem wszyscy otrzymali je również w formie elektronicznej.

Ćwiczyliśmy się też w rozpoznawaniu dobrej rekomendacji (przygotowaliśmy w tym celu krótkie wskazówki, jak je tworzyć*) i zastanawialiśmy wspólnie nad tym, o jakich grupach osób trzeba szczególnie pamiętać, pracując dalej nad propozycjami.

Resztę dnia poświęciliśmy na pracę w formule kawiarenki obywatelskiej (world café). Tym razem skład stolików nie zmienił się przez trzy rundy, za każdym razem inne były tylko kategorie propozycji, o których toczyła się rozmowa.

Formuła pracy w każdej rundzie była podobna:

- indywidualne zapoznanie się z wszystkimi propozycjami rekomendacji w wybranych kategoriach,
- oznaczenie tych propozycji, które osoby naradzające się chciałyby włączyć na listę do głosowania (wystarczyła chęć jednej osoby, żeby „uratować” propozycję)**,
- dodawanie nowych propozycji rekomendacji***,
- prezentacja dodanych propozycji rekomendacji (przy stoliku, a po trzeciej rundzie – na forum).

* Wskazówki są dostępne na stronie <https://stocznia.org.pl/wp-content/uploads/2024/11/Dobrarekomendacjacylijak.pdf>. Osoby uczestniczące w naradzie otrzymały je jeszcze przed rozpoczęciem narady (w przewodniku) i ponownie – w wersji opatrzonej przykładami dobrej rekomendacji – kilka dni przed drugim spotkaniem narady.

** Wykorzystaliśmy tę metodę, żeby dać osobom naradzającym się możliwość wczesnego odrzucenia pomysłów, które oceniali negatywnie, a przez to także bardziej bezpośredniego wpływu na kształt listy do głosowania.

*** Po pierwszym spotkaniu zachęcaliśmy osoby uczestniczące w naradzie do wcześniejszego spisania swoich pomysłów. Część z nich skorzystała z tej zachęty i podczas world café posiłkowała się notatkami.

W trakcie world café osoby moderujące starały się czuć, by dodawane propozycje spełniały warunki dobrej rekomendacji. Rundy przedzieliliśmy przerwami i energizerem, żeby wesprzeć artystów i artystki w procesie generowania pomysłów.

Drugi dzień podsumowaliśmy na forum, mieliśmy też czas, żeby omówić i przećwiczyć procedurę głosowania elektronicznego zaplanowanego na ostatnie spotkanie. Przedstawiając plan na dalszą część narady, zebraliśmy też listę osób chętnych do wspólnej pracy redakcyjnej nad propozycjami.

Ramowy scenariusz drugiego dnia narady

10.00	10.20	Przywitanie i wprowadzenie do dnia
10.20	11.05	Blok ekspercki – propozycje rekomendacji: • Mikołaj Lewicki • Jan Zagdański i Alicja Wójcik
11.05	11.15	Q&A
11.15	11.30	Wystąpienia stron – propozycje rekomendacji: • Bogna Świątkowska • Urszula Świącicka
11.30	11.40	Q&A
11.40	12.05	Praca w grupach #1
12.05	12.20	Przerwa kawowa
12.20	13.20	Wprowadzenie do pracy nad propozycjami rekomendacji
13.20	14.00	Praca nad propozycjami rekomendacji w grupach #2 cz. 1 – world café
14.00	14.45	Przerwa obiadowa
14.45	15.15	Energizer Praca nad propozycjami rekomendacji w grupach #2 cz. 2 – world café
15.15	15.30	Przerwa kawowa
15.30	16.00	Praca nad propozycjami rekomendacji w grupach #2 cz. 3 – world café
16.00	16.15	Podsumowanie pracy grupowej na forum
16.15	17.00	Podsumowanie dnia na forum Omówienie i przećwiczenie procedury głosowania Zapowiedź, co wydarzy się dalej

Między drugim a trzecim spotkaniem

Dwutygodniowa przerwa przed ostatnim spotkaniem to najbardziej intensywny czas w ciągu całej narady. Po drugim dniu zaczęliśmy pracę nad porządkowaniem propozycji rekomendacji (pracowaliśmy na zestawieniu cały czas dostępnym online dla osób biorących udział w naradzie). Stworzyliśmy jedną listę z wszystkimi propozycjami, które zgodnie z decyzją podjętą na drugim spotkaniu miały znaleźć się na liście do głosowania.

Pogrupowaliśmy je w taki sposób, żeby różne pomysły dotyczące tego samego zagadnienia znalazły się obok siebie, scalając te, których sens był jednakowy (ale wyrażony innymi słowami), a rozdzielając te, które zawierały w sobie kilka niezależnych od siebie pomysłów. Ponownie wszystkie je skategoryzowaliśmy, doszczegółowiając podział zaproponowany na poprzednim spotkaniu. Na koniec zrehabilitowaliśmy brzmienie propozycji niespełniających kryteriów dobrej rekomendacji (bez ingerencji w ich sens). W przypadku kilku propozycji zwróciliśmy się jeszcze bezpośrednio do osób autorskich, żeby doprecyzować ich treść. W tak przygotowanym zestawieniu można było zobaczyć wyjściowe i końcowe brzmienia wszystkich pomysłów (dla zachowania transparentności procesu redakcyjnego). Znalazły się w nim również nasze komentarze dotyczące potencjalnej niezgodności niektórych propozycji z zasadami narady*.

Kolejnym krokiem pracy nad propozycjami było zebranie opinii na ich temat od osób eksperckich i reprezentujących strony. Trzy z nich podzieliły się swoimi komentarzami i uwagami – wszystkie dołączyliśmy

do zestawienia i przekazaliśmy osobom biorącym udział w naradzie.

Równolegle spotkaliśmy się na dwóch zdalnych spotkaniach redakcyjnych z trzema chętnymi do wspólnej pracy osobami. Celem tych spotkań było zweryfikowanie, czy scalenie przez nas podobnych pomysłów było uzasadnione**.

Ostatnim etapem pracy nad listą do głosowania było przejście z osobami reprezentującymi Muzeum przez wszystkie zrehabilitowane propozycje. Miały one prawo zaopiniować je przed włączeniem na listę, a w przypadku negatywnej opinii – usunąć je z niej. Skorzystały z tego prawa wyjątkowo oszczędnie (zwłaszcza w porównaniu do paneli obywatelskich odbywających się w polskich miastach, w których widoczna była dość silna tendencja zespołów monitorujących do eliminowania propozycji na tym kluczowym etapie). Ostatecznie tylko siedem ze 102 propozycji nie zostało włączonych na listę.

Przed trzecim spotkaniem w ramach narady Muzeum zaprosiło osoby w niej uczestniczące do odwiedzenia swojej nowej siedziby, wtedy jeszcze nieotwartej dla publiczności. W czasie wizyty towarzyszył nam Szymon Maliborski, kierownik działu programowego Muzeum. Zobaczenie na własne oczy i posłuchanie o przestrzeni, w której wdrażane będą przegłosowane rekomendacje i która w przyszłości będzie służyć osobom artystycznym, była nie tylko miłym elementem całego procesu, lecz także sposobem, żeby lepiej zrozumieć jej potencjał i ograniczenia.

* Zasady mówiły, że niezgodność z prawem i regulacjami wewnętrznymi Muzeum, celem i tematem narady i/lub kompetencjami Muzeum jako instytucji kultury stanowią podstawę do niewłączania propozycji rekomendacji na listę do głosowania.

** Gdyby proces trwał dłużej (np. cztery zamiast trzech dni), optymalnym rozwiązaniem byłoby oddanie osobom naradzającym się zadania zrehabilitowania propozycji (dalej przy naszym wsparciu, ale z wyraźnie mniejszym udziałem).

Trzecie spotkanie

Ostatni dzień narady rozpoczęliśmy od prześledzenia losów rekomendacji. Sprawozdaliśmy, co działo się z nimi od poprzedniego spotkania, rozmawialiśmy też na forum o usuniętych propozycjach. Na wniosek autorki jedną z nich przywróciliśmy na listę do głosowania (po zmianie brzmienia usuwającej niezgodność z zasadami narady). Do głosowania trafiło więc 96 rekomendacji.

Następnie, po zapoznaniu się z listą rekomendacji (przygotowanej już w formie karty do głosowania) osoby naradzające się, pracując w kiluosobowych zespołach, wstępnie oceniały poszczególne pomysły. Brały przy tym pod uwagę m.in. ich priorytet, skalę oddziaływania, wpływ na sytuację osób artystycznych i trwałość.

Resztę dnia pracowaliśmy już tylko na forum. Najpierw przeszliśmy wspólnie przez listę rekomendacji, dając możliwość wprowadzenia ostatnich zmian redakcyjnych (stało się tak w przypadku dwóch z nich), ale przede wszystkim ich komentowania. W tym czasie była z nami ponownie dyrektor Muzeum – obecna, by podziękować za dotychczasową pracę i potwierdzić oczekiwanie na wynik narady.

Ostatnim elementem poprzedzającym głosowanie były krótkie mowy końcowe – czas dla wszystkich osób uczestniczących na pozytywną/negatywną kampanię na rzecz wybranych rekomendacji, podzielenie się z innymi swoją strategią głosowania itp.

Po przerwie przypomnieliśmy zasady głosowania*, w tym tę najważniejszą mówiącą, że za rekomendacje przegłosowane uznane będą te poparte przez co najmniej 15 (78,95%) głosujących osób**, dla których siła poparcia wyniesie co najmniej 2 punkty.

Głosowanie odbyło się w dwóch formach – papierowej i elektronicznej (zależnie od preferencji osób biorących udział w naradzie). Zakończyło się wyborem 14 z 96 rekomendacji. Ich listę można znaleźć w ostatnim rozdziale raportu. O tym, w jaki sposób i kiedy zostaną wdrożone, osoby reprezentujące Muzeum opowiedziały w listopadzie podczas otwartego spotkania podsumowującego, zorganizowanego już w nowej siedzibie.

Po ogłoszeniu wyniku głosowania poświęciliśmy chwilę na skomentowanie go przez osoby uczestniczące i reprezentujące Muzeum, podsumowanie całego procesu i zapowiedź następujących po nim kroków.

* Zasady narady mówiły, że na każdą rekomendację można było zagłosować w 6-stopniowej skali:

- a) To jest dokładnie to, czego chcę dla artystów i artystek (3 punkty),
- b) To jest to, czego chcę dla artystów i artystek (2 punkty),
- c) To jest mniej więcej to, czego chcę dla artystów i artystek (1 punkt),
- d) Mam wiele wątpliwości (0 punktów),
- e) To raczej nie jest to, czego chcę dla artystów i artystek (0 punktów),
- f) To w ogóle nie jest to, czego chcę dla artystów i artystek (0 punktów),

przy czym opcje a, b i c wyrażały poparcie, a opcje d, e i f – brak poparcia. Wartości punktowe stosowaliśmy do obliczania siły poparcia (poprzez zsumowanie wartości punktowych otrzymanych przez daną rekomendację i podzielenie tej sumy przez liczbę oddanych głosów).

** Na ostatnim spotkaniu obecnych było 19 (zamiast 20) osób, dlatego trzeba było zmienić zapisany w zasadach próg z 16 na 15 osób (z 80 na 78,95%).

Ramowy scenariusz trzeciego dnia narady

10.00	10.20	Przywitanie i wprowadzenie do dnia
10.20	10.50	Praca w trójkach/dwójkach – ocena propozycji
10.50	11.50	Praca na forum cz. 1 – rozmowa o propozycjach
11.50	12.05	Przerwa kawowa
12.05	12.10	Słowo od Joanny Mytkowskiej, dyrektor Muzeum
12.10	13.10	Praca na forum cz. 2 – rozmowa o propozycjach
13.10	13.50	„Mowy końcowe”
13.50	14.35	Przerwa obiadowa
14.35	15.25	Wprowadzenie do głosowania Głosowanie nad propozycjami
15.25	15.40	Przerwa kawowa (i czas na zliczanie głosów)
15.40	16.10	Ogłoszenie wyniku głosowania
16.10	16.30	Komentarze osób uczestniczących i reprezentujących Muzeum do wyniku głosowania
16.30	16.45	Podsumowanie dnia i narady Zapowiedź, co wydarzy się po naradzie

Jedzie pociąg
a stary mistrz kolejowy
podpiera brodę nieogoloną
patrzy na nowe muzeum
To dziadek Józef zasłonił
a ja Wróblewski
jadę naradzać się
co dalej ze sztuką
z kulturą z rozrywką
ze społeczeństwem
demokratycznie pozbawionym
możliwości zepsucia
z władzą, koterią, schabowym

Janusz Gałuszka

Napisano dnia 28 września
o godzinie 9 rano z minutami
w drodze na naradę obywatelską
z Włoch do Śródmieścia

Narada w oczach osób wylosowanych do udziału

Patrząc na naradę już z pewnej perspektywy, mając przy tym świadomość wszystkich naszych ograniczeń czy niedociągnięć, pozostajemy z przekonaniem, że wspólnym wysiłkiem zrealizowaliśmy udany proces, prawdziwie oddający decyzyjność w ręce warszawskich artystów i artystek. Było to możliwe m.in. dzięki pełnemu zaangażowaniu osób reprezentujących Muzeum i inicjatora narady, zrozumieniu przez nich natury działań deliberacyjnych, a także ich szczerzej intencji usłyszania i uwzględnienia głosu naradzających się osób.

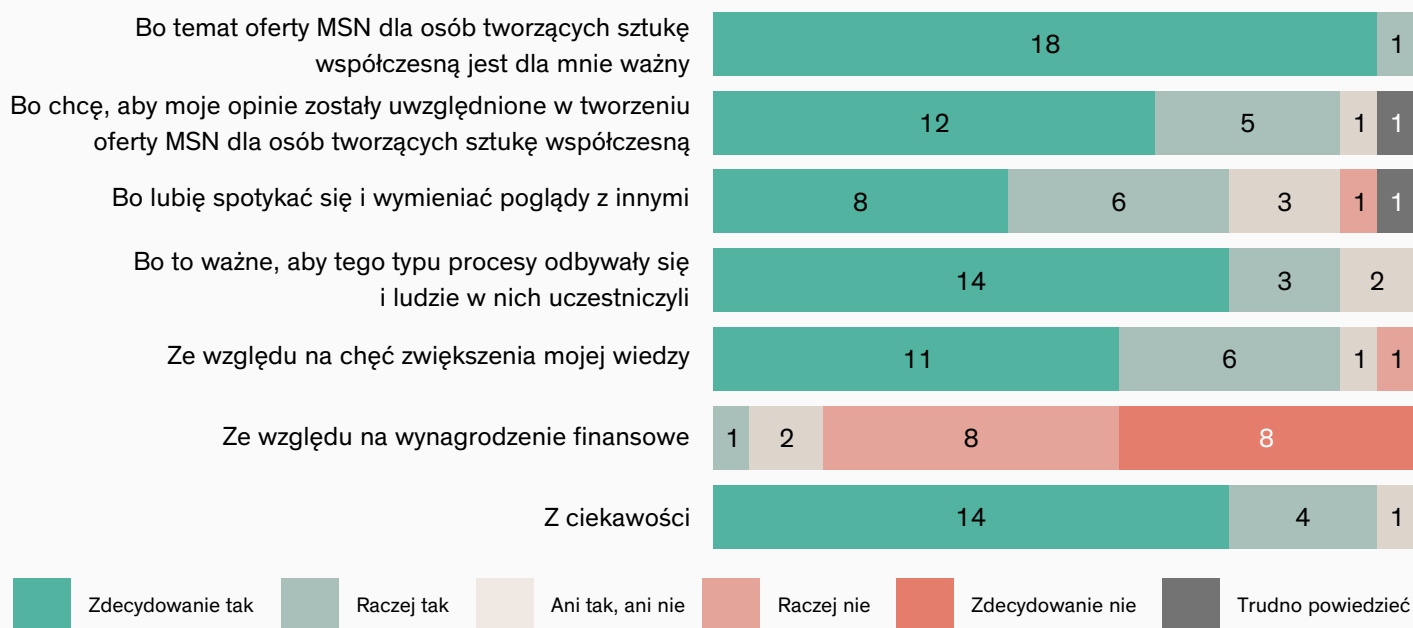
Nie chcąc jednak bazować wyłącznie na naszych intuicjach, przed pierwszym spotkaniem i pod koniec ostatniego zapytaliśmy osoby uczestniczące w naradzie o ich ocenę.

Ankiety ewaluacyjne były znaczone (każda osoba miała przyznany numer identyfikacyjny), dzięki czemu mogliśmy prześledzić zmiany nie tylko na poziomie grupy, lecz także indywidualnie. Wybranymi wynikami ewaluacji dzielimy się poniżej.

Uwzględniamy w nich odpowiedzi z 19 ankiet wypełnionych przed naradą i z 18 po naradzie (nie wzięliśmy pod uwagę dwóch ankiet sprzed narady wypełnionych przez osoby, z których jedna była obecna tylko na pierwszym spotkaniu, a druga – na żadnym).

Udział w naradzie zweryfikował (urealnił?) pokładane w niej nadzieje. W odpowiedziach udzielonych na koniec trzeciego spotkania nadal przeważały oceny pozytywne, ale w przypadku pytań o poczucie wpływu na decyzje i bycia wysłuchaną/wysłuchanym przez Muzeum uwidoczniła się mała grupa osób niezdecydowanych (po 4 odpowiedzi „trudno powiedzieć”). Być może, żeby móc jednoznacznie odpowiedzieć na te pytania, osoby z tej grupy potrzebowałyby zobaczyć, jak przegłosowane rekomendacje zostały wdrożone przez Muzeum (co w dniu zakończenia narady oczywiście nie było możliwe). W składzie narady znalazła się ponadto jedna osoba bardzo surowo oceniająca jej przebieg – negatywnie wypowiedziała się o wszystkich elementach narady, o które pytaliśmy (z jednym wyjątkiem).

Dlaczego zdecydował(a) się Pan(i) na udział w naradzie? (n=19)

Jakie są Pana/-i nadzieje związane z udziałem w naradzie? (n=19)

W jakim stopniu zgadzasz się lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami? (n=18)

W ankiecie dwukrotnie pytaliśmy też o obawy związane z udziałem w procesie. Nie były powszechnie odczuwane i w zdecydowanej większości (poza jedną) udało się je rozwiązać w trakcie narady. Najczęściej dotyczyły tego, że proces będzie zbyt skomplikowany (5) i nie

przełoży się na praktyczne działania i decyzje Muzeum (4). Z podobną częstością osoby wskazywały obawę przed zawłaszczaniem dyskusji i przymusem publicznego zabierania głosu (po 4).

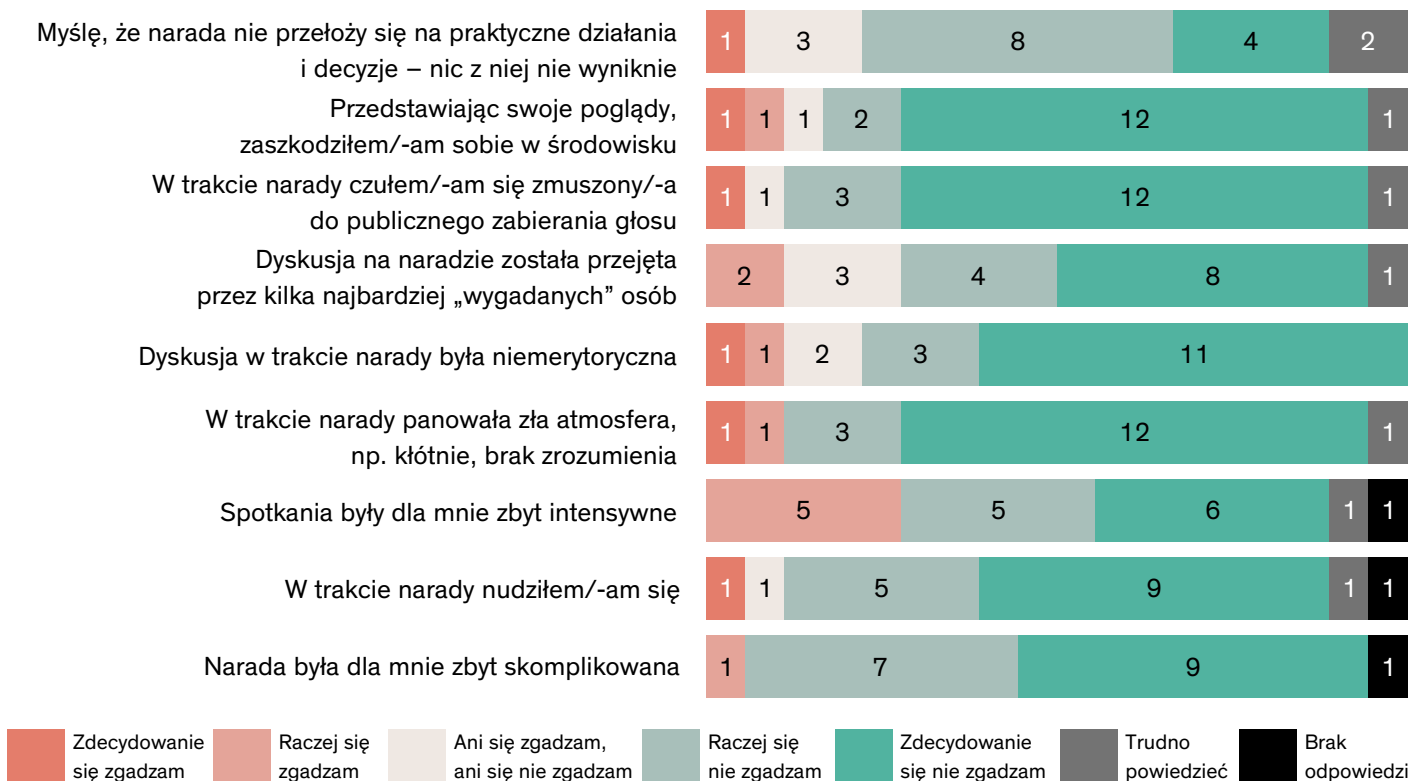
Jedyną rzeczą, której grupa na początku się nie obawiała, ale w trakcie narady negatywnie ją odczuła, była duża intensywność spotkań (2 wskazania przed naradą, 5 po naradzie).

To przekonanie dwie osoby dodatkowo wzmocniły, negatywnie oceniając ilość czasu zapewnionego na edukacyjną i deliberacyjną część narady.

Jakie są Pana/-i obawy związane z udziałem w naradzie? (n=19)

W jakim stopniu zgadzasz się lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami? (n=18)

Ogólna ocena organizacyjnego przygotowania narady była wysoka. Bardzo dobre i dobre oceny dało średnio 15 z 18 osób wypełniających ankietę. Szczególnie doceniły logistyczną stronę spotkań (18), ilość czasu przewidzianego na głosowanie (17), sposób prowadzenia spotkań i pracę osób moderujących (po 16). Stosunkowo najgorzej (choć wciąż dobrze, bo pozytywnych odpowiedzi było 13 na 18) wypadła ocena wystąpień eksperckich i materiałów edukacyjnych.

Dodatkowo, na pytanie o to, czy wkład od osób eksperckich pomógł w pracy nad propozycjami rekomendacji, pozytywnie odpowiedziało już tylko 11 z 18 osób (a 4 inne zawahały się, dając odpowiedź „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam”). Te wyniki zdają się potwierdzać naszą intuicję dotyczącą „przeedukacyjnienia” narady i zbyt dużego nacisku położonego w tym procesie na głosy z zewnątrz (od osób eksperckich i stron).

Jak oceniasz przygotowanie organizacyjne narady pod następującymi względami? (n=18)

W ankiecie po zakończeniu narady zapytaliśmy o to, czy w jej trakcie osoby uczestniczące zostały wystarczająco dobrze przygotowane do podjęcia decyzji, a także o ich podejście do samej formuły narady obywatelskiej jako narzędzia wzmacniającego demokrację. Odpowiedzi były wyjątkowo pozytywne, a dobrą ocenę procesu potwierdziła dodatkowo deklarowana gotowość przeważającej większości osób do udziału w podobnych działaniach w przyszłości (łącznie 17 wskazań dla dwóch najbardziej pozytywnych

odpowiedzi na skali, w tym – paradoksalnie – jedna najbardziej pozytywna od osoby najsurowiej oceniającej naradę).

To, czy za jakiś czas, osoby uczestniczące w naradzie równie entuzjastycznie będą wypowiadać się o udziale w tym procesie i jego potencjale, zależy w dużej mierze od sposobu i tempa wdrożenia rekomendacji wybranych przez nie w głosowaniu. Przynajmniej część z nich będzie się temu z uwagą przyglądać.

W jakim stopniu zgadzasz się lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami? (n=18)

Osoby uczestniczące w naradzie zostały wystarczająco dobrze poinformowane i były kompetentne, aby wnieść wkład w kształtowanie oferty MSN dla osób tworzących sztukę współczesną

Takie narady powinny być wiążące, tj. władze lub osoby decyzyjne powinny być zobligowane do wdrożenia ich rekomendacji

Takie narady mogą przyczynić się do zwiększenia wpływu obywateli i obywaterek na istotne decyzje w sprawach publicznych, które ich dotyczą

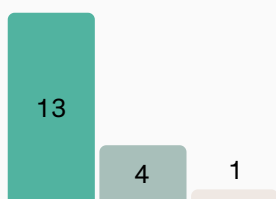

Takie narady powinny być organizowane również na inne tematy

■ Zdecydowanie się zgadzam
 ■ Raczej się zgadzam
 ■ Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam
 ■ Raczej się nie zgadzam
 ■ Zdecydowanie się nie zgadzam
 ■ Trudno powiedzieć

Czy w przyszłości zdecydujesz się wziąć udział w podobnym spotkaniu na inny ważny temat? (n=18)

■ 5 – zdecydowanie tak
 ■ 4
 ■ 3
 ■ 2
 ■ 1
 ■ 0 – zdecydowanie nie
 ■ Trudno powiedzieć

Mam nadzieję, że nasz głos zostanie usłyszany przez MSN i będę to mocno śledzić. W tym momencie jesteśmy przed możliwością tej obserwacji. Fakt, że jako twórcy rekomendacji nie mamy nad nimi dalszej pieczy, jest dla mnie trochę niepokojący. Chciałabym móc dalej lobbować moje postulaty

– głos z ankiety ewaluacyjnej po ostatnim spotkaniu narady

Wyniki głosowania

Pełna lista rekomendacji poddanych głosowaniu wraz z uzyskanym przez nie wynikiem (wyrażonym poprzez procent i średnią siłę poparcia)

Rekomendacje oznaczone wyłącznie liczbami pochodzą od osób eksperckich i reprezentujących strony, rekomendacje oznaczone liczbami z dodaną z przodu literą „O” – od osób naradzających się, a z literą „F” – od osób, które przesłały swoje pomysły poprzez formularz internetowy.

Pola oznaczone na zielono oznaczają, że wynik jest powyżej progów opisanych w zasadach narady ($\geq 78,95\%$ poparcia i ≥ 2 pkt siły poparcia), a na czerwono – poniżej tych progów. Łączne osiągnięcie obu progów oznaczało uznanie rekomendacji za przegłosowaną. Przegłosowane rekomendacje są dodatkowo wyróżnione pogrubieniem*.

Rekomendacja	Procent poparcia	Siła poparcia
O49. MSN będzie lobbować na poziomie legislacyjnym na rzecz podniesienia warunków pracy i życia osób artystycznych, w tym na poziomie parlamentarnym – na rzecz emerytur dla osób artystycznych (ustawa o artystach zawodowych)	100,00%	2,84
O38. MSN zniesie granice wiekowe i inne wykluczające/ograniczające kryteria w konkursach, projektach i wystawach artystycznych	100,00%	2,53
O8. MSN zorganizuje cykliczne spotkania (np. speed dating, śniadania biznesowe) łączące osoby artystyczne z kuratorskimi i kolekcjonerskimi	100,00%	2,37
O7. MSN będzie zabiegać u odpowiednich władz o dostosowanie i udostępnienie pustostanów na potrzeby pracowni artystycznych (na wzór Berlina)	100,00%	2,32
(opcja 2) O55a. MSN zapewni osobom artystycznym otwartą przestrzeń sprzyjającą oddolnemu sieciowaniu, wspólnemu rozwiązywaniu problemów, wzajemnemu wsparciu i budowaniu społeczności. MSN będzie aktywnie zapraszać osoby artystyczne do korzystania z tej przestrzeni	100,00%	2,26

* Jedna z rekomendacji – „(opcja 1) O23. MSN zapewni osobom artystycznym otwartą przestrzeń (z zapleczem socjalnym – z kawą i drobnym posiłkiem) sprzyjającą oddolnemu sieciowaniu, budowaniu społeczności i wzajemnemu wsparciu. MSN będzie aktywnie zapraszać osoby artystyczne do korzystania z tej przestrzeni” – mimo że znalazła się powyżej obu progów, nie została uznana za przegłosowaną, bo była poddana głosowaniu wariantowemu, w którym lepszy wynik osiągnęła druga z opcji (przyjęta do realizacji).

O79. MSN stworzy wspólną przestrzeń rozwoju artystycznego (cowork), w której dostarczać będzie potrzebnych narzędzi, np. programów graficznych. Opracuje transparentne zasady korzystania z tej przestrzeni	100,00%	1,89
29. MSN wzmocni program współpracy z mediami głównego nurtu, ze szczególnym uwzględnieniem mediów lokalnych, w którym szczególną widoczność uzyskiwać będą artyści i artyści debiutujący, mniej rozpoznawalni lub nieznani na szerokim polu sztuki, osoby kuratorskie, ale także nowe i eksperymentalne zjawiska i praktyki artystyczne	94,74%	2,21
35. MSN stworzy ośrodek informacji, sieciowania oraz łączenia artystów i artystek. Celem ośrodka będzie dostarczenie wiedzy dla profesjonalistów i profesjonalistek na temat dostępnych zasobów (finansowych, relacyjnych, materialnych, know-how). Gromadzona wiedza będzie alternatywą dla rynku oraz zabezpieczeniem przed nadużyciami. MSN będzie dbało o różnorodność informacji oraz ich inkluzywność (np. językową), a także premiowało te środowiska/osoby, które dostarczać będą informacji, umiejętności (poprzez wykłady, szkolenia, podcasty). Jej celem będzie nie tylko integracja wokół wspólnych działań, ale także – kreacja bądź regeneracja lokalnych zasobów oraz połączenie wokół obrony praw artystów i artystek	94,74%	2,11
O71. MSN będzie zachęcać odpowiednie władze, by udostępniały osobom artystycznym miejsca na działania artystyczne i/lub wystawiennicze	94,74%	2,11
F7b. MSN zarekomenduje odpowiednim władzom przyznanie specjalnych preferencyjnych stawek wynajmu lokali na cele artystyczne, na pracownie albo niekomercyjne galerie	94,74%	2,05
O85. MSN otworzy się na możliwość organizacji oddolnych inicjatyw zgłaszanych przez osoby artystyczne, dotyczących działań edukacyjnych i artystycznych, np. konferencji, sympozjów, spotkań itp.	94,74%	2,00
O92. MSN będzie udostępniać w jednym miejscu aktualne informacje o otwartych konkursach (open call), projektach (polskich i międzynarodowych) i grantach dostępnych dla osób artystycznych	94,74%	1,95
7. MSN stworzy program wspomagający łączenie osób artystycznych z miejscami, w których mogą tworzyć – we współpracy z m.st. Warszawą stworzy bazę dostępnych pracowni artystycznych, a we współpracy z podmiotami prywatnymi – bazę przestrzeni, które mogą być udostępniane osobom artystycznym po korzystnych stawkach	94,74%	1,95
11. MSN stworzy dostępną online bazę wzorów umów dotyczących współpracy z instytucjami publicznymi i prywatnymi przy eventach o charakterze artystycznym, sprzedaży i produkcji obiektów artystycznych, organizacji wystawy w komercyjnych przestrzeniach wystawienniczych itp.	89,47%	2,26
(opcja 1) O23. MSN zapewni osobom artystycznym otwartą przestrzeń (z zapleczem socjalnym – z kawą i drobnym posiłkiem) sprzyjającą oddolnemu sieciowaniu, budowaniu społeczności i wzajemnemu wsparciu. MSN będzie aktywnie zapraszać osoby artystyczne do korzystania z tej przestrzeni	89,47%	2,21
O86a. MSN zorganizuje wystawę kuratorowaną przez osobą kuratorską z muzeum złożoną z prac osób artystycznych wybranych w ramach open call	89,47%	2,11
O42. MSN będzie zwiększać widoczność i dostępność sztuki współczesnej poprzez jej promocję w przestrzeni publicznej, realizując np. projekty artystyczne w przestrzeni miasta, konkurs na instalacje i murale, działania angażujące społeczności lokalne	89,47%	2,05
O1. MSN będzie łączyć ze sobą różne środowiska artystyczne	89,47%	2,00

O39. MSN będzie prowadzić informator kulturalny (na kształt „POKA POKA”) promujący wydarzenia, wystawy i inne inicjatywy kulturalne w Warszawie	89,47%	1,89
O72. MSN zapewni otwarty dostęp do wykładów, webinarów, kursów dla osób artystycznych dotyczących np. zarządzania sztuką, marketingiem sztuki	89,47%	1,89
(opcja 2) O41. MSN zorganizuje przynajmniej jedną wystawę czasową w ciągu roku stworzoną przez osobę lub zespół zaproszone w ramach rezydencji kuratorskiej lub wyłonione w open callu na koncepcję kuratorską. MSN będzie przy tym wspierać mniej rozpoznawalne lub nieznane na szerokim polu sztuki osoby kuratorskie, posiadające nie mniej interesujące pomysły i koncepcje	89,47%	1,84
O53. MSN uruchomi program konsultacji kuratorskich (dotyczących portfolio i projektów artystycznych) dostępny dla chętnych osób artystycznych. Konsultacje będą realizowane zgodnie z transparentnymi zasadami, określającymi procedurę umawiania konsultacji, czas ich trwania itp.	89,47%	1,84
4. MSN stworzy i cyklicznie będzie aktualizować aktywną mapę miasta z galeriami komercyjnymi, wystawienniczymi przestrzeniami non-profit, studiami artystów i artystek (za ich zgodą) oraz artist's-run-spaces	89,47%	1,79
O52. MSN stworzy i skoordynuje rozłożony na cały rok program wizyt studyjnych w pracowniach artystycznych dla osób zainteresowanych sztuką, kuratorów/-ek, galerzystów/-ek itp. Program wizyt będzie dopasowany do zainteresowań zgłoszonych uczestników/-czek	89,47%	1,79
O83. MSN będzie zabiegać o to, by urzędy dzielnic uwzględniały w swoich budżetach na kulturę środki dla osób artystycznych zajmujących się sztukami wizualnymi	89,47%	1,79
O67. MSN będzie zabiegać o dotarcie do całego środowiska artystycznego w Warszawie, aby przedstawić mu swoją ofertę wsparcia i zachęcić do skorzystania z niej	89,47%	1,68
O55a. MSN stworzy przestrzeń internetową (forum) do wymiany doświadczeń i informacji między osobami artystycznymi. Częścią tej przestrzeni, zarządzaną przez muzeum, będzie również baza wiedzy wytworzonej przez osoby artystyczne (biblioteka rozwiązań), ułatwiająca szybkie wyszukiwanie potrzebnych informacji	89,47%	1,68
O35. MSN zorganizuje spotkania dla osób artystycznych z rozpoznawalnymi osobami ze świata sztuki	89,47%	1,68
O31. MSN będzie promować działania osób artystycznych spoza swojego programu, w tym wystawy odbywające się w innych galeriach w Warszawie i akcje otwierania pracowni, np. poprzez patronaty i działania w swoich kanałach informacyjnych (np. w newsletterze i/lub na osobnym profilu muzeum na instagramie poświęconym promocji szerszej grupy osób, nie tylko tych wystawianych w muzeum)	89,47%	1,63
O6. MSN będzie prowadzić współpracę z różnymi związkami artystycznymi i instytucjami kultury	84,21%	1,95
19. MSN zapewni osobom odbywającym praktyki wynagrodzenie adekwatne do wykonywanej na rzecz muzeum pracy, jednocześnie z przyjmowaniem na wolontariat, ograniczając się wyłącznie do pomocy nie przynoszącej muzeum wymiernego zysku. MSN zapewni pulę miejsc na praktyki dla osób, które takie praktyki muszą odbyć w ramach toku studiów, możliwie na jak najszerszym polu specjalizacji	84,21%	1,89
O19. MSN wydzieli inkluzywną eksperymentalną przestrzeń wystawienniczą, która będzie prezentować prace nieznanych osób artystycznych, spoza kanonu kreowanego przez muzeum	84,21%	1,84

(opcja 1) 20. MSN zorganizuje przynajmniej jedną wystawę czasową w ciągu roku stworzoną przez osobę lub zespół zaproszone w ramach rezydencji kuratorskiej lub wyłonione w open callu na koncepcję kuratorską. MSN będzie przy tym wspierać młode, mniej rozpoznawalne lub nieznane na szerokim polu sztuki osoby kuratorskie, posiadające nie mniej interesujące pomysły i koncepcje	84,21%	1,84
O95. MSN będzie regularnie (1 w miesiącu) organizować spotkania, dyskusje na tematy dot. środowiska artystycznego; spotkania również z psychologami, służące wspólnemu rozwiązywaniu problemów i inspirowaniu się do działania	84,21%	1,79
36b. MSN dostarczy osobom artystycznym informacji o regulacjach i instytucjonalnym wsparciu profesjonalistów	84,21%	1,63
36c. MSN będzie wspierać osoby artystyczne, w tym młode, w pozyskiwaniu środków na działania artystyczne i w rozwoju ich kariery	84,21%	1,63
O62. MSN wydzieli na zewnątrz budynku przestrzeń wystawienniczą, którą co miesiąc przejmować będzie inna wylosowana osoba artystyczna. MSN z wylosowanymi osobami zawrze umowy i wypłaci im wynagrodzenie	84,21%	1,58
O82. MSN co roku zorganizuje i wypromuje tygodniowy festiwal otwartych pracowni artystycznych dla osób zainteresowanych sztuką, kuratorów/-ek, galerzystów/-ek itp. MSN zadba przy tym o szeroki udział osób artystycznych otwierających swoje pracownie	84,21%	1,58
13. MSN stworzy „platformę szybkiego reagowania” wspierającą osoby artystyczne w nagłych wypadkach, np. sporów prawnych, wątpliwych zachowań wewnątrz- i zewnątrzśrodowiskowych, np. poprzez organizację dyskusji i wystaw, zapewniania wsparcia moralnego, uwiarygodniania przed opinią publiczną osób artystycznych	84,21%	1,58
O94. MSN przeszkoli osoby pracujące w muzeum z komunikacji z osobami artystycznymi, aby przygotować je do pracy z nimi i poprawić przepływ informacji m.in. na temat rodzajów wsparcia ze strony muzeum, z którego mogą one korzystać	84,21%	1,47
28. MSN ustanowi program wspierania autorek/autorów chcących pisać o sztuce na poziomie popularnym, by były pasem transmisyjnym treści wynikających z aktywności w polu sztuki do masowego odbiorcy	84,21%	1,42
31. MSN będzie zabezpieczało w budżetach odpowiednie kwoty na promocję wydarzeń i w planach promocyjnych uwzględniało zarówno media głównego nurtu, jak i specjalistyczne	78,95%	1,89
23. MSN uwzględni w składzie Społecznej Rady Programu Publicznego udział osób reprezentujących różnych środowiska artystyczne, w tym środowiska artystyczne związane z instytucjami na terenie miasta, mniejszości narodowe i etniczne, grupy społeczne, aby na bieżąco konsultować program muzeum z jak najszerszym gronem potencjalnych odbiorców i twórców	78,95%	1,84
34. MSN zapewni infrastrukturę techniczną, organizację obsługi oraz zasoby do sieciowania wokół wspólnych projektów artystycznych (tj. działań artystycznych, wystaw, działań w przestrzeni miasta), których celem byłoby połączenie profesjonalnych artystów i artystek oraz mieszkańców i mieszanek Warszawy wokół wspólnych pasji oraz wspólnej ekspresji artystycznej	78,95%	1,68
27. MSN wzmocni umiejętność komunikowania się z odbiorcami niebędącymi profesjonalistami w dziedzinie kultury/sztuki, spoza środowiska artystycznego – stworzy wątek programowy wspierający umiejętność tworzenia zrozumiałych narracji o sztuce współczesnej i jej przejawach	78,95%	1,68

O28. MSN przeszkoli osoby pracujące w muzeum, które będą udzielać wsparcia osobom artystycznym w zakresie sprzedaży prac, promocji itp.	78,95%	1,47
F3. MSN otworzy przestrzeń dla osób artystycznych poprzez uruchomienie cyklicznego konkursu w formie open call, który pozwoli wyróżnić osoby artystyczne działające w różnych dziedzinach (muzyka, ruch, malarstwo, rzeźba itd.), niezrzeszone w ramach jednego kolektywu, aby wspólnie zorganizowały wydarzenie, przestrzeń w budynku MSN na konkretny temat (może być narzucony odgórnie) tak, aby można było zanurzyć się w różnorodne punkty widzenia osób tworzących, aby ich głos, poprzez ich działania artystyczne, mógł zostać usłyszany	78,95%	1,89
36d. MSN zapewni osobom artystycznym dostęp do ekspertyzy prawnej i księgowej (w formie konsultacji, otwartych wykładów/warsztatów online itp.)	73,68%	1,68
(opcja 1) 5. MSN stworzy Słownik Osób Artystycznych, nawiązujący swoją ideą do dawnego Słownika Artystów Polskich, zawierający podstawowe dane o osobach artystycznych. Informacje będą unifikowane i opracowywane przez osobę merytorycznie do tego przygotowaną – pracownika/pracowniczkę muzeum	73,68%	1,63
O22. MSN będzie edukować przedsiębiorców w zakresie współpracy z osobami artystycznymi, inwestowania w sztukę itp.	73,68%	1,47
O75. MSN stworzy program mentoringowy łączący młode osoby artystyczne z doświadczonymi	73,68%	1,42
(opcja 2) O97. MSN zapewni darmowe bilety dla osób studiujących kierunki artystyczne i związane ze sztuką oraz dla osób uczących się w szkołach średnich o profilu artystycznym	73,68%	1,37
18. MSN opracuje kodeks dobrych praktyk współpracy między muzeum a osobami artystycznymi, uwzględniający potrzeby zarówno osób artystycznych, jak i pracujących w muzeum	73,68%	1,32
(opcja 2) O32. MSN stworzy słownik osób artystycznych, dając możliwość każdej osobie artystycznej do pojawienia się w nim	73,68%	1,32
O26. MSN poszerzy swój program o sztukę bardziej przystępną dla masowego odbiorcy, sięgającą po tematy spoza bieżącego kanonu i wykorzystującą bardziej tradycyjne środki wyrazu	68,42%	1,68
O80. MSN będzie transparentnie informować o kosztach ponoszonych w poszczególnych projektach artystycznych	68,42%	1,47
O16. MSN zorganizuje wystawy prac osób artystycznych, które zostaną wybrane w sposób losowy	68,42%	1,47
O70. MSN stworzy otwarte cyfrowe archiwum, w którym każda osoba artystyczna będzie miała możliwość umieścić swoje prace	68,42%	1,47
33. MSN stworzy i udostępni przestrzeń do pracy dla osób piszących – mediatekę z komputerami, dostępem do internetu, potrzebnych aplikacji, drukarki, prostego skanera	68,42%	1,32
O89. MSN stworzy bazę ofert pracy/prac do wykonania od różnych instytucji i podmiotów prywatnych	68,42%	1,26
O44. MSN będzie zabiegać o to, by w warszawskich domach kultury wystawiane były prace osób artystycznych znajdujących się w bazie muzeum, a same osoby – należycie za te wystawy wynagradzane (jak muzycy i muzyczki)	68,42%	1,26
O60. MSN wykorzysta swoje kanały komunikacyjne, by w nagłych sytuacjach pomagać osobom artystycznym poszkodowanym w wypadkach, chorym itp. w organizowaniu wsparcia, np. informując o trwających zbiórkach	68,42%	1,00

36a. MSN da osobom artystycznym dostęp do wiedzy (know-how) z ich dziedziny/dyscypliny, poprzez budowę „gniazd” (środowisk). Zbuduje grupę ekspertów w dziedzinach	68,42%	0,84
O69. MSN otworzy mikrogalerię formatu gabloty (na wzór Tiny Art Gallery), w której osoby artystyczne będą mogły wstawiać mikroobiekty (maks. 15 cm3). Dostęp do galerii będzie zawsze otwarty. Gdy zabraknie w nim miejsca, usuwany będzie najstarszy obiekt	63,16%	1,37
39b. MSN wdroży prace nad cyfrową platformą wspomagającą społeczność osób artystycznych	63,16%	1,26
30. MSN uruchomi warsztaty dla wszystkich chętnych poświęcone nowej terminologii, jaka pojawia się dla opisu sztuki współczesnej oraz aktywności podejmowanych przez osoby i instytucje	63,16%	1,26
(opcja 1) 24. MSN zapewni darmowe bilety dla osób studiujących kierunki artystyczne i związane ze sztuką	63,16%	1,21
O45. MSN otworzy przestrzeń wystawową/galerię dla osób artystycznych w różny sposób wykluczonych czy dyskryminowanych, w tym ze względu na wiek (osoby z „późnym startem”), płeć, pochodzenie, niepełnosprawność itp. Dodatkowo MSN powoła osobę, która będzie odpowiedzialna za tę przestrzeń/galerię i będzie aktywnie poszukiwać takich osób artystycznych, a także uruchomi dla nich wsparcie np. w formie stypendiów	57,89%	1,26
26. MSN będzie podejmować działania mające na celu zapewnienie miejsca do pracy dla osób artystycznych w nowo budowanych budynkach w Warszawie, negocjując z deweloperami na etapie projektowania nowych osiedli mieszkaniowych, by w ich ramach zapewniali właściwe lokale na poczet pracowni	57,89%	1,26
O56. MSN wdroży system finansowego wsparcia projektów artystycznych, w którym osoby artystyczne będą miały swobodę decydowania, na co wydać przyznane środki	57,89%	0,89
O11. MSN zorganizuje wystawę prac osób artystycznych nieposiadających dyplomów uczelni artystycznych	52,63%	1,00
16. MSN będzie wspierać osoby artystyczne w digitalizowaniu prac	47,37%	0,95
O68b. MSN przeanalizuje możliwości wykorzystania technologii NFT do wsparcia osób artystycznych i wdroży rozwiązania możliwe z prawnego punktu widzenia	47,37%	0,89
15. MSN zapewni osobom artystycznym pomoc w sytuacjach kryzysowych poprzez system stypendiów, wykupowanie depozytów lub interwencyjne zakupy prac	47,37%	0,74
O96. MSN stworzy warunki do cotygodniowych spotkań grupy wsparcia dla osób artystycznych prowadzonych przez wykwalifikowanych terapeutów	47,37%	0,68
O61. MSN umożliwi osobom artystycznym zwiedzanie muzeum, zapewniając towarzyszącym im osobom zależnym (dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami) odpowiednie wsparcie	47,37%	0,68
22. MSN zatrudni lub wyznaczy osobę, która będzie pełnomocnikiem muzeum w kontakcie z wyższymi uczelniami artystycznymi w Warszawie i odpowiadać będzie za artystyczną, teoretyczną i edukacyjną współpracę pomiędzy tymi instytucjami	47,37%	0,68
39a. MSN zbada potrzeby warszawskich osób artystycznych	47,37%	0,63
O17. MSN wprowadzi zasadę przekazywania feedbacku (informacji zwrotnej) zainteresowanym osobom artystycznym, które nie zostaną nagrodzone w konkursach organizowanych przez muzeum	42,11%	0,79
O78b. MSN stworzy przestrzeń dla osób artystycznych do wymiany informacji o niewykorzystanych materiałach w procesach twórczych	42,11%	0,79

37. MSN zaoferuje wsparcie szkoleniowe i administracyjne (inkubację) osobom artystycznym chcącym założyć spółdzielnię	42,11%	0,58
8. MSN będzie prowadzić konsultacje dla osób artystycznych dotyczące rozwiązań technicznych, produkcyjnych i konserwatorskich (2h tygodniowo i z możliwością rozmowy z dedykowanym pracownikiem MSN)	42,11%	0,53
O54. MSN wesprze początkujące osoby artystyczne w nawiązaniu współpracy z osobami studiującymi marketing itp. (lub już pracującymi w tej branży, a chcącymi zaangażować się we współpracę) mającej na celu budowanie ich wizerunku i rozpoznawalności	42,11%	0,53
O12. MSN stworzy alternatywny, bardziej transparentny system wyboru prac do projektów artystycznych, np. poprzez głosowanie publiczności (mieszkańców)	36,84%	0,95
O34. MSN zainicjuje współpracę z kawiarniami i innymi podobnymi miejscami na rzecz promocji i sprzedaży dzieł osób artystycznych	36,84%	0,84
38. MSN wejdzie do Spółdzielni SMART Polska, aby wesprzeć jej działalność oraz wnieść rozwiązania wypracowane np. w procesie narady artystek i artystów do modelu działalności SMART-a	36,84%	0,63
O78a. MSN stworzy materiał informacyjny na temat prawidłowej utylizacji i recyklingu odpadów powstających w procesach twórczych	36,84%	0,47
21. MSN wyłoni osobę zwycięską na wystawie najlepszych prac dyplomowych ASP w Warszawie i przyzna nagrodę artystyczną w postaci rezydencji artystycznej i/lub kuratorskiej w postaci możliwości organizacji wystawy lub realizacji dowolnego projektu edukacyjnego we współpracy z muzeum	31,58%	0,58
(opcja 2) O46. MSN zorganizuje coroczną wystawę prac dyplomowych osób kończących ASP w Warszawie, której zespołem kuratorskim będą również osoby studiujące na Wydziale Badań Artystycznych i Studiów Kuratorskich	31,58%	0,53
O20. MSN stworzy przestrzeń, która będzie magazynem/cmentarzyskiem sztuki. To będzie zarówno miejsce do składowania niepotrzebnych prac, punkt utylizacji i/lub recyklingu dzieł i materiałów, ale też swoista instalacja artystyczna	31,58%	0,47
2. MSN otworzy fundusz wsparcia dla osób rodzicielskich, do którego raz do roku będą mogli aplikować osoby artystyczne posiadające dzieci w wieku 0–7 lat. W ramach Funduszu będzie można ubiegać się o wsparcie procesów twórczych (zakup materiałów, konsultacje, dofinansowanie pracowni) oraz będzie możliwość finansowania kosztów opieki. W 2025 uruchomiony zostanie program pilotażowy. W pierwszym roku 10 osób artystycznych otrzyma po 5 tysięcy złotych. Po pierwszym roku zostanie przeprowadzona ewaluacja i w kolejnych latach powiększona liczba osób i/lub wysokości wsparcia	31,58%	0,32
O68a. MSN przybliży publiczności zasady działania technologii NFT w odniesieniu do kupna cyfrowych dzieł sztuki	26,32%	0,53
(opcja 1) O14. MSN zorganizuje corocznie wielką wystawę prac dyplomowych osób kończących ASP w Warszawie (ze względu na ograniczoną przestrzeń można rozważyć organizację wystaw miniatur prac dyplomowych)	26,32%	0,37
O15. MSN zorganizuje coroczne targi sztuki	15,79%	0,32
O47. MSN udostępni przestrzeń na wymianę obrazów między różnymi osobami artystycznymi	10,53%	0,21
O18. MSN będzie pomagać osobom artystycznym przygotować się do konkursów	5,26%	0,05

MUZEUM NARADA
WSPOLNE OBYWATELSKA
ARTYSTEK
I ARTYSTÓW

